

**Prosvjetni inspektori:
zanemarena služba**

**Uvid u status koji imaju prosvjetni
inspektori u Bosni i Hercegovini,
kao i u aktivnosti koje oni obavljaju**

**Izvještaj o stanju na terenu
Pripremila: Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini**

septembar 2007. godine

Sadržaj

1.	UVOD	4
2.	PREPORUKE	4
3.	METODE I NAČINI RADA	4
4.	NALAZI	5
	4.1 Status prosvjetnih inspektora u Bosni i Hercegovini	5
	4.2 Nadležnosti prosvjetnih inspektora	6
	4.3 Opterećenost poslom	6
	4.4 Zakonski propisi	10
	4.5 Neovisnost rada inspektora	11
	4.6 Ograničenja u radu	12
5.	ZAKLJUČAK	13
	DODATAK: <i>Tabela 4: Zakoni o prosvjetnoj inspekciji</i>	14

1. UVOD

Prosvjetni inspektori predstavljaju prvi stepen kontrole u slučajevima kršenja zakona, pogrešnog tumačenja ili neprimjenjivanja. Njihov glavni zadatak je upravna inspekcija, kada su u pitanju sve prosvjetne ustanove - predškolske ustanove, osnovne i srednje škole, kao i ustanove za visoko obrazovanje. Prosvjetni inspektori razmatraju i postupaju po žalbama građana, koje ukazuju na probleme u ovim ustanovama. Zbog toga, inspektori predstavljaju temelj dobrog funkcioniranja sistema obrazovanja.

U Bosni i Hercegovini, međutim, rad prosvjetnih inspektora nije dovoljno iskorišten. Osnovni razlozi za to su sljedeći:

- Zakonski propisi, kojima su uređeni uloga i nadležnosti prosvjetnih inspektora, nejasno su formulirani, i neodgovarajući su.
- Ministarstva obrazovanja često su uključena u proces imenovanja inspektora i preispitivanja njihovih odluka, zbog čega je to poredak koji, potencijalno, može ugroziti neovisnost inspektora i njihovih odluka.
- U praksi, prosvjetni inspektori suočeni su s ogromnim brojem ograničavajućih okolnosti, kao što je nedovoljna finansijska i logistička podrška, stručno usavršavanje, priznavanje rada i poštivanje.

2. PREPORUKE

- ⇒ *Zakonske propise treba izmijeniti, tako da status, ovlasti, nadležnosti i uloga prosvjetnih inspektora budu jasnije formulirani.*
- ⇒ *Treba izraditi mehanizme kojima će biti omogućeno da ministarstva obrazovanja prosvjetnim inspektorima daju smjernice u pogledu pravnih pitanja.*
- ⇒ *Efektno odvajanje od ministarstava obrazovanja je neophodno, tako da inspektori ne budu pod neprimjerenim utjecajem ministarstava, usljed nadziranja njihovog rada.*
- ⇒ *Ministarstva obrazovanja i ostali nadležni organi trebaju ispitati i analizirati broj inspektora, područja njihove odgovornosti, te sredstva potrebna za izvršavanje poslova i zadataka inspektora.*
- ⇒ *Treba uspostaviti efikasnu suradnju među inspektorima i organizirati zajedničke seminare/obuku.*

3. METODE I NAČINI RADA

U periodu od nekoliko godina, osoblje Odjela za obrazovanje Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini pratilo je rad prosvjetnih inspektora, u okviru njihove angažiranosti u procesu reforme obrazovanja. Pored toga, osoblje je obavilo razgovore sa 19 od 32 prosvjetna inspektora, koji ovaj posao obavljaju u Republici Srpskoj, kantonima Federacije Bosne i Hercegovine i Distriktu Brčko BiH.¹ Informacije date u ovom izvještaju predstavljaju skup podataka dobijenih kao rezultat ovih aktivnosti, kao i iz razgovora obavljenih sa prosvjetnim

¹ Primjeri koji slijede odabrani su iz razgovora sa prosvjetnim inspektorima.

radnicima, direktorima škola, roditeljima, članovima školskih odbora i službenicima organa vlasti.²

4. NALAZI

4.1 Status prosvjetnih inspektora u Bosni i Hercegovini

Prosvjetni inspektori su državni službenici. Zakoni Republike Srpske, kantona Federacije Bosne i Hercegovine i Distrikta Brčko BiH propisuju kvalifikacije i uvjete potrebne za obavljanje poslova prosvjetnog inspektora. Prosvjetni inspektori uglavnom obavljaju svoje dužnosti pod okriljem ministarstava obrazovanja, s izuzetkom Distrikta Brčko BiH i Unsko-sanskog kantona³, gdje rad prosvjetnih inspektora spada u nadležnost posebnih inspektorata. U navedenim područjima, ovakvi inspektorati obuhvataju sve inspeksijske oblasti u okviru njihove jurisdikcije, uključujući inspekciju rada, stambenu i građevinsku inspekciju.

U *Tabeli 1* dat je pregled raspoređenosti prosvjetnih inspektora u Bosni i Hercegovini, organa koji su nadležni za njihovo imenovanje i organa nadležnih za preispitivanje po žalbi na odluku inspektora u Republici Srpskoj, deset kantona Federacije Bosne i Hercegovine i Distriktu Brčko BiH.

² Dati su podaci koje je, do maja 2007. godine, prikupilo osoblje Odjela za obrazovanje Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini.

³ U vrijeme pisanja izvještaja, organi vlasti Republike Srpske bili su u postupku usvajanja zakonskih propisa, kojima bi prosvjetna inspekcija prešla u nadležnost zasebnog inspektorata.

Tabela 1: Status prosvjetnih inspektora

Područje	Prosvjetna inspekcija radi u okviru:	Prosvjetnu inspekciju imenuje:	Žalbe na odluke inspektora upućuju se:
Unsko-sanski kanton	Kantonalnog inspektorata	glavni kantonalni inspektor	glavnom kantonalnom inspektoru
Posavski kanton	Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta	Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta	Ministarstvu prosvjete, nauke, kulture i sporta
Tuzlanski kanton	Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta	ministru obrazovanja, nauke, kulture i sporta
Zeničko-dobojski kanton	Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta	Ministarstvu obrazovanja, nauke, kulture i sporta
Bosansko-podrinjski kanton Goražde	Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta	ministru obrazovanja, nauke, kulture i sporta
Srednjobosanski kanton	Inspekcijskog odjela pri Ministarstvu obrazovanja, nauke, kulture i sporta	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta	ministru obrazovanja, nauke, kulture i sporta
Hercegovačko-neretvanski kanton	Organizacijske jedinice pri Ministarstvu prosvjete, nauke, kulture i sporta	Na prijedlog ministra, Kantonalna vlada imenuje glavnog prosvjetnog inspektora	ministru prosvjete, nauke, kulture i sporta
Zapadnohercegovački kanton	Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta	Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta	Ministarstvu prosvjete, nauke, kulture i sporta
Kanton Sarajevo	Ministarstva obrazovanja i nauke	Ministarstvo obrazovanja i nauke	Ministarstvu obrazovanja i nauke
Kanton 10	Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta	Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta	Ministarstvu prosvjete, nauke, kulture i sporta
Republika Srpska	Republičke prosvjetne inspekcije pri Ministarstvu prosvjete i kulture	ministar prosvjete i kulture	ministru prosvjete i kulture
Distrikt Brčko BiH	Odjelu za javnu sigurnost	gradonačelnik	Apelacionoj komisiji Distrikta Brčko

4.2 Nadležnosti prosvjetnih inspektora

Prosvjetni inspektori, odnosno njihov rad, često se poistovjećuje sa radom nadzornika pedagoških zavoda. Međutim, njihov rad se ipak razlikuje. Nadzornici vrše uvid i vrednuju sve ono što se odvija u učionici, naprimjer, izvođenje nastave i priprema za nastavu⁴. Prosvjetni inspektori, suprotno tome, usredsrijeđeni su na upravni nadzor u školama. Tako, u njihov posao, uglavnom spada pregled:

- učeničke dokumentacije,
- pitanja koja se tiču školskog prostora,
- dozvola i licenci,
- zapošljavanja nastavnog kadra,
- kvalifikacija i diploma nastavnika,
- disciplinskih mjera,
- imenovanja članova školskih odbora i direktora škola.

Mada ova razlika izgleda sasvim jednostavna i jasna, prosvjetni inspektori žale se na to što se u praksi dešava, tj. da inspektori pedagoških zavoda zadiru u njihov rad. To je, uglavnom, posljedica nejasno formuliranih, ili neodgovarajućih zakonskih propisa. Prosvjetni inspektori u Republici Srpskoj napominju da su u pravilnicima, kojima su uređene aktivnosti pedagoške inspekcije, duplirane nadležnosti propisane zakonskom regulativom, koja regulira rad prosvjetne inspekcije, pa tako Republički pedagoški zavod sada obavlja vrstu kontrole koju bi trebali vršiti prosvjetni inspektori. Prosvjetni inspektori također smatraju da se njihove nadležnosti prepliću s nadležnostima inspektora rada, zbog toga što su zakonski propisi, kojima su razgraničene odgovornosti ove dvije inspekcije, također nejasni. Naprimjer, predmeti iz oblasti radnih odnosa⁵ nerijetko ostaju nerazriješeni, jer ih, jedan drugome, prebacuju inspektori rada i prosvjetni inspektori. Zbog ovakvih nejasnoća, nije moguće na efikasan način razriješiti sporove, čime među građanima raste nepovjerenje u cjelokupan rad inspekcije.

⇒ ***Zakonski propisi, kojima bi bile bolje definirane nadležnosti i ovlasti prosvjetnih inspektora, umanjili bi mogućnosti dupliranja nadležnosti sa nadzornicima pedagoških zavoda i drugim inspektorima (naprimjer, inspektorima rada).***

4.3 Opterećenost poslom

U Tabelama 2 i 3 dat je pregled broja prosvjetnih inspektora i njihove raspoređenosti po obrazovnim ustanovama u Bosni i Hercegovini⁶. Nakon uvida u ove podatke, postavlja se

⁴ U opću nadležnost pedagoških zavoda spada:

- davanje savjeta ministarstvima obrazovanja u vezi sa nastavnim planom i programom,
- analiza ocjenjivanja i ostvarivanja planiranog nastavnog gradiva,
- ocjena opremljenosti školskih kapaciteta (naprimjer, biblioteke, kompjuteri, kabineti),
- davanje savjeta kod zapošljavanja nastavnika, pregledom i potvrđivanjem kvalifikacija za određeni predmet,
- pružanje mogućnosti za stručno usavršavanje nastavnika i organiziranje seminara/obuke za već zaposlene nastavnike,
- procjena planova za razvoj škole.

⁵ Prema informacijama dobijenim na terenu, predmeti koji se tiču radnih odnosa i predmeti po žalbama na rad i imenovanja članova školskog odbora i direktora škola, najčešće spadaju u pitanja, koja obično rješavaju prosvjetni inspektori.

⁶ Pored javnih obrazovnih ustanova, u nadležnost prosvjetnih inspektora spada i kontrola privatnih obrazovnih ustanova.

pitanje da li u svakom području postoji dovoljan broj inspektora koji redovno vrše kontrolu u svakoj školi, i koji rješavaju žalbe i zahtjeve pojedinaca. (Prema zakonu, prosvjetni inspektori dužni su reagirati na sve pisane i usmene žalbe/prigovore, pa čak i na one anonimne.) U prosjeku se, od inspektora u cijeloj Bosni i Hercegovini, prema zakonu, traži da obave kontrolu prilikom najmanje dva obilaska svake škole u toku školske godine. Pri svakoj inspekciji, mora se obaviti pregled svih elemenata, koji se tiču upravnog nadzora nad radom škole. Ovim se, u nekim slučajevima, zahtijeva od inspektora da provedu nekoliko dana, ili čitavu sedmicu u svakoj školi. Osim toga, inspektori moraju odgovoriti na sve pojedinačne pisane, usmene i anonimne prigovore, u zakonom predviđenom roku. Teško je utvrditi koliko u prosjeku bude pojedinačnih prigovora, ili koliko vremena je potrebno za njihovo rješavanje⁷. Međutim, jedan inspektor je naveo da je obavio inspekciju u 12 škola za mjesec dana, kako bi ispitao predmete žalbi.

Ovakve činjenice izazivaju sumnju u kvalitet i temeljitost obavljanja inspeksijske kontrole. Ako nema dovoljno prosvjetnih inspektora, kako onda oni mogu ispitati sve potrebne pojedinosti u nekoj obrazovnoj ustanovi, nekom predmetu ili pitanju? Prosvjetni inspektori, osim toga, nemaju ni pomoćnike, ni administrativnu podršku. Podjele na nacionalnom planu još više pogoršavaju ove teškoće. U Srednjobosanskom kantonu inspektor, bošnjačke nacionalnosti, vrši inspekciju samo u onim školama koje rade prema federalnom nastavnom planu i programu (bosanski jezik), dok inspektor, hrvatske nacionalnosti, radi isti posao, ali samo za škole koje nastavu izvode prema hrvatskom nastavnom planu i programu (hrvatski jezik). Prosvjetni inspektori u Hercegovačko-neretvanskom kantonu inspekciju škola moraju obavljati u parovima; dakle, inspektor bošnjačke nacionalnosti i inspektor hrvatske nacionalnosti u inspekciju škola moraju ići zajedno. U Posavskom kantonu, u kojem je smješten relativno mali broj obrazovnih ustanova, predstavnici organa vlasti čak ni do sada nisu uopće nikoga rasporedili na mjesto prosvjetnog inspektora. Ni u Kantonu 10 nema posebno određene osobe koja bi vršila funkciju prosvjetnog inspektora; ovdje načelnik Odjela za stručno-pedagoški i inspeksijski nadzor obavlja i poslove prosvjetnog inspektora.

⁷ Broj pojedinačnih prigovora je, naravno, različit, u ovisnosti o geografskim područjima BiH, kao i tokom godine.

Tabela 2: Federacija Bosne i Hercegovine i Distrikt Brčko BiH

Područje	Broj javnih obrazovnih ustanova						Ukupno	Broj inspektora
	pred-školske	O.Š.		S.Š.		univerziteti-fakulteti		
		matične	područne	matične	područne			
Unsko-sanski kanton	7	46	109	20	-	1/6	189	2
Posavski kanton	2	7	17	2	-	-	28	0
Tuzlanski kanton	23	88	119	33	-	1/14	278	2
Zeničko-dobojski kanton	8	64	115	35	-	1/6	229	3
Bosansko-podrinjski kanton Goražde	2	7	9	3	-	1	22	1
Srednjobosanski kanton	8 ⁸	52 ⁹	95	23 ¹⁰	3	odjela fakulteta ¹¹	189	3
Hercegovačko-neretvanski kanton	16	45	90	26	1	2/18	198	1 glavni + 4
Zapadnohercegovački kanton	4	17	59	6	-	-	86	1
Kanton Sarajevo	24	64	18	33	-	1/24	164	3
Kanton 10	4	9	49	8	-	-	70	1
Distrikt Brčko BiH	1	16	20	4	-	1	42	1

⁸ Još jedna pri Katoličkoj crkvi u Bugojnu.

⁹ Sa Katoličkim školskim centrom.

¹⁰ Sa dva Katolička školska centra i Medresom.

¹¹ Prema raspoloživim informacijama, Mostarski i Tuzlanski univerziteti imaju svoje odjele u Srednjobosanskom kantonu. Postoji pet fakulteta pri ova dva odjela, ali oni nikad nisu podliježali inspekcijskoj kontroli.

Tabela 3: Republika Srpska

Područje	Broj javnih obrazovnih ustanova						Ukupno	Broj inspektora
	pred-školske	O.Š.		S.Š.		univerziteti-fakulteti		
		matične	područne	matične	područne			
Banja Luka - sjedište	18	30	35	13	-	1/13	110	1
Banja Luka/ Čelinac, Kneževo, K.Varoš	3	9	40	3	-	-	55	3
Bijeljina	9	34	115	12	-	4 fakulteta (+ 2 odjela)	176	1
Trebinje	7	17	51	11	2	5 (+ 1 viša škola za turizam i hotelijerstvo)	94	1
Sokolac	9	14	35	9	2	8 fakulteta ¹²	77	1
Doboj ¹³	5	28	72	14	-	2 fakulteta	121	1
Prijedor	3 (+ 3 odjela u Prijedoru)	25	83	14 (dvije mješovite škole O.Š./S.Š.)	-	5 ¹⁴	133	2 (sa sjedištem u Banjoj Luci)

⇒ **Potpunim uvidom u broj prosvjetnih inspektora i njihovu opterećenost poslom, može se utvrditi da li je osoblje racionalno raspoređeno, i mogu li osigurati djelotvornu i kvalitetnu kontrolu.**

4.4 Zakonski propisi

Devet kantona u Federaciji BiH i Republika Srpska usvojili su zakone o prosvjetnoj inspekciji. (Kanton 10, kao i Distrikt Brčko BiH još uvijek nisu.)¹⁵ Osim zakona, kojima je direktno uređen rad prosvjetnih inspektora, postoje i drugi zakoni koje također treba uzeti u obzir prilikom obavljanja redovnih aktivnosti inspektora, u koje spadaju zakoni o upravnom postupku i zakoni o osnovnom i srednjem obrazovanju¹⁶. Većina prosvjetnih inspektora, sa

¹² Pripada Univerzitetu Istočno Sarajevo.

¹³ U Tesliću, 33 obrazovne ustanove pokriva prosvjetna inspekcija iz Doboja i Banje Luke. U vrijeme pisanja ovog izvještaja, organi vlasti bavili su se rješavanjem ove konfuzne situacije.

¹⁴ Jedan četverogodišnji fakultet, dva trogodišnja fakulteta i dvije više škole.

¹⁵ Vidi Dodatak.

¹⁶ U Distriktu Brčko BiH, gdje nema zakona o prosvjetnoj inspekciji, primjenjuju se sljedeći zakoni: Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izvršnoj vlasti Distrikta Brčko BiH, Zakon o upravi Distrikta Brčko, pa čak i

kojima je obavljen razgovor, smatra da su zakoni, kojima je uređena oblast obrazovanja, nejasni, zastarjeli, da ostavljaju prostor za različita tumačenja, i da su nedosljedni u cijeloj Bosni i Hercegovini. U nekim zakonskim aktima, uloga prosvjetnih inspektora u visokom obrazovanju ostala je nedefinirana. Pravilnik Republičkog pedagoškog zavoda (Republika Srpska) u suprotnosti je sa zakonskom regulativom, koja se odnosi na prosvjetnu inspekciju. U Bosansko-podrinjskom kantonu Goražde, zakonska regulativa, koja se odnosi na prosvjetne inspektore, zastarjela je, i ne odražava sadašnje stanje prosvjetne inspekcije unutar strukture organa vlasti.

Najveći broj prosvjetnih inspektora također smatra da su zakonski propisi izrađeni bez valjanih konsultacija sa kvalificiranim i iskusnim stručnjacima iz ove oblasti, ili bez njihovog učešća. Ovo je dovelo do toga da postoje zakonski propisi, koji nisu odgovarajući za rad inspektora. Inspektori smatraju da bi cjelokupan sistem funkcionirao mnogo bolje, ako bi nadležnosti bile redefinisane i uređene odgovarajućim zakonskim propisima. Neodgovarajući zakonski propisi također vode do nedosljednosti unutar čitave Bosne i Hercegovine. Pošto se zakoni o prosvjetnoj inspekciji razlikuju širom države, može se dogoditi da slučajevi, koji su se desili pod istim okolnostima, budu rješavani na različite načine, u različitim dijelovima države. Teoretski, inspektor u jednom dijelu Bosne i Hercegovine može izvršiti inspeksijsku kontrolu odmah nakon prijema anonimne pritužbe, dok inspektor u drugom dijelu države treba sačekati odobrenje ministra, prije nego što uradi isto. Zbog toga, prosvjetni inspektori smatraju da pravna služba, unutar nadležnih ministarstava obrazovanja, treba pružiti jaču podršku njihovom radu.

⇒ ***Mehanizam, kojim će biti omogućeno da prosvjetni inspektori dobijaju smjernice u pogledu pravnih pitanja od pravnog sektora ministarstva obrazovanja, čime bi bila unaprijeđena dosljednost i snaga odluka inspektora. Sistem prosvjetne inspekcije bio bi unaprijeđen uspostavom suradnje među inspektorima, organiziranjem zajedničkih seminara/obuke i razmjenom informacija.***

4.5 Neovisnost rada inspektora

Prema svim zakonima o prosvjetnoj inspekciji, inspektori su neovisni u svom radu. U praksi, međutim, inspektori teško mogu biti neovisni. U mnogim slučajevima, prosvjetne inspektore biraju ministri, a u većini slučajeva, ministri obrazovanja služe kao nadležno tijelo za preispitivanje žalbi na odluke, koje su donijeli prosvjetni inspektori (*vidi Tabelu 1*). U nekim dijelovima Bosne i Hercegovine, ministri obrazovanja mogu čak birati slučajeve gdje će inspeksijska kontrola biti izvršena. Ovo ponekad dovodi do toga da su neke škole zaštićene i da im je omogućeno da rade bez redovne kontrole. Osim toga, prosvjetni inspektori, u najvećem broju slučajeva, podnose izvještaj ministrima obrazovanja.

U Funkcionalnom pregledu javne uprave u oblasti obrazovanja, koji je uradila Evropska unija 1995. godine, preporučeno je da se poslovi, koji se odnose na inspekciju u školama, prenesu na tri nova samostalna inspektorata – u svakom entitetu po jedan, te jedan u Distriktu Brčko BiH. Čini se da je sada postao trend da se prosvjetna inspekcija premješta u odvojene inspektorate. U vrijeme pisanja ovog izvještaja, Republika Srpska bila je u procesu usvajanja zakonskih propisa, kojima će to biti omogućeno. Međutim, ovakvim pokušajima, do sada se situacija nije promijenila. U Bosansko-podrinjskom kantonu Goražde, gdje je prosvjetna inspekcija izmještena iz sastava Ministarstva obrazovanja, nije izrađen nikakav zakonski okvir kojim bi bilo podržano ovo izmještanje. Prosvjetni inspektori našli su se u situaciji da

Zakon o prosvjetnoj inspekciji Socijalističke Republike BiH iz 1977. godine, kao i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o prosvjetnoj inspekciji SR BiH iz 1982. godine.

primjenjuju samo određene segmente zakona, relevantnih za prosvjetnu inspekciju. Posljedica ovakvog stanja je činjenica da proces imenovanja članova školskog odbora i direktora škola nije obuhvaćen radom prosvjetne inspekcije. U Zapadnohercegovačkom kantonu, usvojen je Zakon koji je omogućio premještanje prosvjetne inspekcije unutar tijela koje vrši inspekciju u raznim oblastima. Kanton, međutim, nije osigurao sredstva da bi ovo premještanje bilo i realizirano, što je opet, za posljedicu imalo, da, iako Zakon postoji, prosvjetna inspekcija još uvijek radi unutar Ministarstva obrazovanja. Prosvjetni inspektori u Hercegovačko-neretvanskom kantonu dostavili su, u januaru 2006. godine, peticiju, u kojoj traže podršku Kantonalne vlade. U dopisu su detaljno nabrojane poteškoće sa kojima se suočavaju prosvjetni inspektori u svom radu, kao što su problemi pri dobijanju vozila, nedostatak direktnih telefonskih linija, neposjedovanje službenog pečata, itd. Osim toga, prosvjetni inspektori naveli su da Kantonalno ministarstvo obrazovanja često donosi uputstva, koja su u suprotnosti sa zakonskim propisima, i naveli su svoju opću zabrinutost zbog nedostatka povjerenja i poštivanja koje ministar pokazuje, kada su u pitanju prosvjetni inspektori. Nikada nisu dobili nikakav odgovor.

Više od polovine prosvjetnih inspektora, sa kojima je obavljen razgovor, naveli su kao problem i nedostatak neovisnosti u svom radu. Smatraju da je jedini način, koji bi im omogućio neovisan rad, razdvajanje prosvjetne inspekcije od ministarstva obrazovanja – bar kada je riječ o njihovom imenovanju i preispitivanju odluka koje oni donesu. Preostali dio onih sa kojima je obavljen razgovor mišljenja su da nije važno da li je prosvjetna inspekcija dio Ministarstva obrazovanja ili neke neovisne jedinice za inspekciju, kao što je slučaj u Unsko-sanskom kantonu, pod uvjetom da su inspektori neovisni u svom radu i poštivani od strane ministra obrazovanja. Ovi inspektori smatraju da bi potpuno odvajanje prosvjetnih inspektora od Ministarstva obrazovanja još više iskomplikiralo rad inspektora, posebno kada se radi o žalbama. Oni su posebno bili zabrinuti zbog onoga što bi se moglo dešavati u praksi, kada bi odluke inspektora preispitivao organ, koji nije stručan za pitanja iz oblasti obrazovanja.

⇒ *Prosvjetnim inspektorima mora se garantirati neovisnost u radu, kao i poštivanje njihovih odluka.*

4.6 Ograničenja u radu

Prosvjetni inspektori suočavaju se u praksi i sa raznim smetnjama pri obavljanju svog posla. Više od dvije trećine inspektora smatra da nemaju neophodnu logističku podršku od svojih ministarstava obrazovanja. Prijevoz na različite lokacije predstavlja, naprimjer, jednu od smetnji. Neki inspektori zaduženi su za velika područja, a škole u ovim područjima uglavnom su veoma udaljene jedna od druge. Prosvjetni inspektor iz Sokoca, naprimjer, pokriva sljedeće općine: Istočno Sarajevo, Trnovo, Kasindo, Pale, Sokolac, Rogaticu, Višegrad, Han-Pijesak, Vlasenicu, Miliće, Šekoviće. Prosvjetni inspektor u Širokom Brijegu navodi da nema vozila, niti postoji odgovarajući javni prijevoz, koji bi mogao koristiti, kako bi obavio inspekciju u svim školama. Zbog toga i ne vrši inspeksijsku kontrolu škola na terenu. U Trebinju, u vrijeme kada smo sa njim razgovarali, prosvjetni inspektor gotovo da nije primao nikakvu naknadu za putne troškove.

Nedostatak odgovarajućeg uredskog prostora i neophodne minimalne opreme za ured, kao što su telefoni i računari, također čine posao prosvjetnih inspektora veoma teškim. Prosvjetni inspektor u Sokocu ima ured u prostorijama lokalne škole. Prosvjetni inspektori u Mostaru nemaju direktnu telefonsku liniju. Također im nedostaje pečat, kao *sine qua non*, za bilo kakvu službenu ili upravnu aktivnost u Bosni i Hercegovini. To znači da prosvjetni inspektor ne može zvanično izdati odluku. Umjesto toga, pečat na odluku stavlja - i na taj nači zvanično

i donosi – ministar, koji također postupa po žalbi na odluku, odnosno kao drugostepeni organ, ukoliko stranka odluči da se žali.

⇒ *Potpunim uvidom u stanje ureda prosvjetnih inspektora, opreme, obuke i potreba prijevoza, bilo bi određeno da li je potrebno poboljšati uvjete rada, i gdje.*

5. ZAKLJUČAK

Očigledno je da se prosvjetna inspekcija suočava sa sličnim, ako ne i istim problemima sa kojima se suočava cjelokupna javna uprava u Bosni i Hercegovini. Prosvjetnoj inspekciji se također osporavaju i njena osnovna prava. Svaki pokušaj da se popravi stanje u prosvjetnoj inspekciji treba, vjerovatno, početi analizom broja inspektora, zona njihove odgovornosti, kao i sredstava koja su im dostupna. Također je hitno potrebno organizirati i obuku za prosvjetne inspektore, kao i podržati razmjenu dobrih primjera iz prakse, kao i izmjenu i dopunu zakonske regulative, kojom je uređen rad prosvjetne inspekcije. U najboljem slučaju, takvi zakonski propisi trebali bi omogućiti prosvjetnim inspektorima da djeluju preventivno, odnosno da spriječe nastajanje problema u upravljanju školom, umjesto što samo služe kao sredstvo za podnošenje izvještaja o problemima, koji su se već desili.

Rizik od političkog uplitanja također je izrazito prisutan. Pošto ministarstva obrazovanja igraju važnu ulogu u izboru prosvjetnih inspektora, i pošto su ministri obrazovanja vrlo često nadležni da vrše preispitivanje žalbi na odluke koje su donijeli inspektori, neovisnost u radu prosvjetnih inspektora, kao i sposobnost prosvjetnih inspektora da se zaštite od političkog uplitanja, dolazi u pitanje. U isto vrijeme, međutim, prosvjetnim inspektorima potrebna je odgovarajuća podrška ministarstava obrazovanja. Uz bolju podršku pravnih službi, inspektori bi mogli donositi odluke sa većim uporištem u zakonu, čime bi porasla i sigurnost da će ministri dati podršku ovakvim odlukama. Ovo bi također dovelo do veće dosljednosti preko zona inspeksijske odgovornosti i, konačno, poboljšalo povjerenje javnosti u instituciju prosvjetne inspekcije – nešto što sada u velikoj mjeri nedostaje.

DODATAK

Tabela 4: Zakoni o prosvjetnoj inspekciji

Područje	Propis	Broj
Unsko-sanski kanton	Zakon o odgojno-obrazovnoj i nastavno-naučnoj inspekciji	Službeni glasnik, br. 11/98
Posavski kanton	Zakon o prosvjetnoj inspekciji	Narodne novine, br. 5/01
Tuzlanski kanton	Zakon o inspekciji za obrazovanje	Službene novine, br. 4/96
Zeničko-dobojski kanton	Zakon o inspekciji za obrazovanje	Službene novine FBiH, br. 16/96
Bosansko-podrinjski kanton Goražde	Zakon o inspekciji za obrazovanje	Službene novine, br. 17/99
Srednjobosanski kanton	Zakon o inspekcijском nadzoru u oblasti obrazovanja, nauke, kulture, sporta i informiranja	Službene novine, br. 1/04
Hercegovačko-neretvanski kanton	Zakon o prosvjetnoj inspekciji	Narodne novine, br. 4/04
Zapadnohercegovački kanton	Zakon o prosvjetnoj inspekciji	Narodne novine, br. 6/99
Kanton Sarajevo	Zakon o prosvjetnoj inspekciji	Službene novine, br. 9/00
Kanton 10		
Republika Srpska	Zakon o prosvjetnoj inspekciji	Službeni glasnik, br. 26/93
Distrikt Brčko BiH		